

2012 telének időjárása

PÁTKAI ZSOLT

Az őszel elkezdődött csapadékos időjárás télen is folytatódott, sok mediterrán ciklon vonult át a Kárpát-medencén. Jelentős eső és hó egyaránt előfordult, de -20°C alatti hőmérsékletet nem mértünk az ország területén. Következzenek a 2012-es tél legfontosabb időjárási eseményei.

December

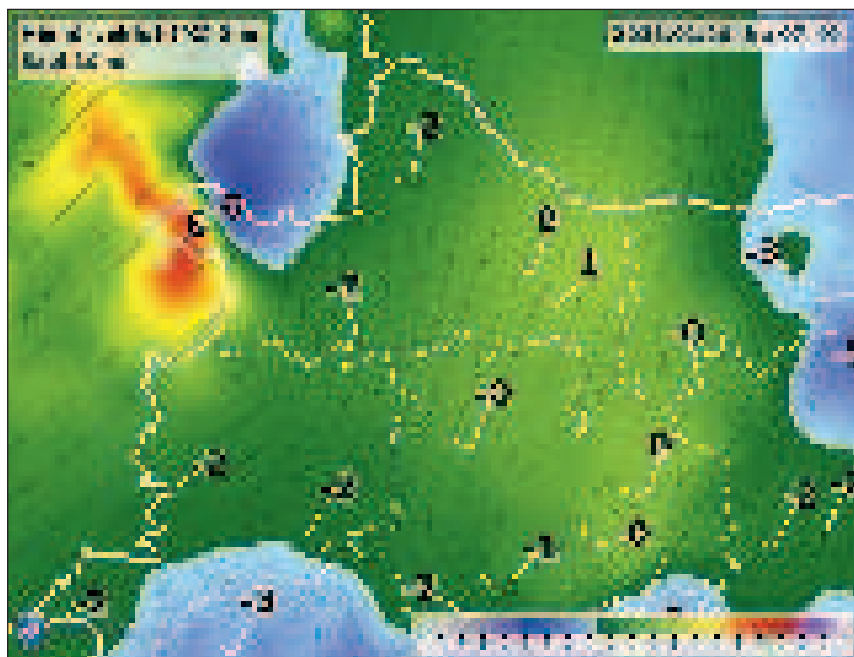
A meteorológiai tél első napjaiban csapadékos, egyre inkább havazásos idő kezdődött. Az első, síkvidéken is számottevő hóréteg kialakulása 5-én egy mediterrán ciklon csapadékrendszeréhez kötődött, ekkor mintegy 1–8 cm hó hullott. A hó nem ma-

dik dekádja nem csupán december, hanem a három téli hónap leghidegebb periódusa is lett. Két napon is – december 10 és 13-án – országszerte keményen fagyott. A tél legalacsonyabb hőmérséklete ekkor állt be ($-18,1^{\circ}\text{C}$, Nyírlugos, december 10.). Ez azért is különleges, hiszen „hagyományosan” január, illetve február szokott a tél leghidegebb időszakává lenni. Továbbá az is érdekes volt, hogy már ekkor kifejezetten vastag hótakaró (20–60 cm) alakult ki a Kelet-európai-síkságon, a hófelszín fölött pedig erősödött az éjszakai lehülés, nagy területen volt zord az idő (-20 , -30 fok). Ez előre sejtette, hogy a hideg levegő előbb vagy utóbb betör a Kárpát-medencébe. Szerencsére a Kárpátok vonulatai meg-

nagy része ónos esőként ért talajt, de a fagy-pont körüli hőmérsékletnek köszönhetően nem halmozódott fel vastag rétegben. Ezt követően egészen karácsonyig átlagosnak mondható időjárásban volt részünk, nem múlt el nap több-kevesebb csapadék nélkül, a hőmérséklet csúcserőke pedig nem haladta meg a $+5$ fokot. December 23-án a soron következő frontálzónából több helyen hullott – de csupán kis mennyiségben – a hó. A karácsony egy apró időjárási érdekességgel is szolgált: 26-án olyannyira enyhe idő volt, hogy Baranya megyében a legalacsonyabb éjszakai hőmérséklet 11–12 fok körül alakult – ez még egy téli nap délutáni hőmérsékletének is becsületére válna.

Mindezek eredményeképpen a december a sokévi átlaghoz képest $0,9$ fokkal hidegebbnek adódott. A hónap legmagasabb hőmérsékletét a Baranyában fekvő Mázán ($14,9^{\circ}\text{C}$, december 26.), a legalacsonyabb hőmérsékletet pedig az említett Nyírlugoson mérték. A havi csapadékmennyiség szinte mindenütt meghaladta az átlagot, sőt délnyugaton a sokévi átlag 2–3 szorosa is lehullott. Ebben a térségben mérték a legnagyobb havi csapadékösszeget is (Barcs, $123,6$ mm). A napi legnagyobb csapadékösszeg $39,5$ mm-nek adódott (december 26, Nagybjom, Somogy megye).

Foglaljuk össze röviden a 2012-es esztendőt. 2011-et követően ismét egy nagyon száraz éven vagyunk túl. 2011-hez képest mégis súlyosabb károk keletkeztek a mezőgazdaságban, mivel – 2011-gyel ellentétben – már 2012 elején száraz volt a talaj, rekordszáraz volt a március, és a tenyészidőszak nagy részében kevés csapadék hullott. Csak az őszi esőzéseknek köszönhetően nem lett rekordszáraz az esztendő, „csupán” a 10. legszárazabb. Az év átlaghőmérsékletét tekintve $1,4^{\circ}\text{C}$ -val melegebbnek adódott az 1971–2000-es időszak átlagánál.

1. ábra. Hőmérsékleti viszonyok a Kisalföldön 2013. január 29-én délelőtt

radt meg sokáig, pedig az éjszakai hidegek voltak. Az Észak-Alföldön és az Észak-középhegységben hajnalra -10 fok alá süllyedt a hőmérséklet. A következő havazásra nem kellett sokat várni, hiszen 8-án megérkezett az újabb mediterrán ciklon. Ebből főleg a déli országrészben havazott sokfelé, mennyisége elérte a 10–17 cm-t. Rendkívül érdekes módon a hónap máso-

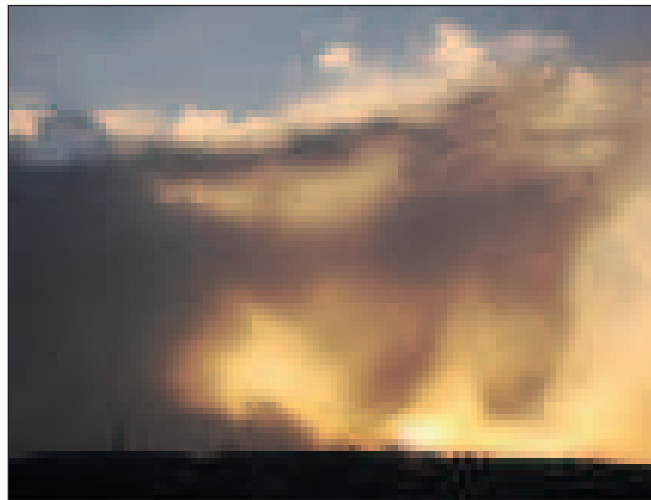
fogták az igazán kemény hideget, ráadásul tartós anticiklon sem alakult ki – ami kedvező lehetett volna egy zord periódus kialakulásának.

A néhány napos hideget december 15-én egy nyugatról érkező front enyhítette. Térségünkben a front hullámot vetett, az északi, északkeleti országrészben pedig jelentős (10–30 mm) csapadékot okozott. Ennek

Január

2013 első hónapjában tovább folytatódott a változékony, gyakori frontátvonulásokkal tarkított időjárás. A következő jelentősebb havazás január 6-án alakult ki, ekkor egy melegfront felhőzetéből a Duna-Tisza közén hullott mintegy 5–9 cm hó. Két nappal később az ország többi részén

is havazott, de jelentős hótakaró nem alakult ki (2–5 cm). Napközben olvadt, éjszaka pedig olykor erősen fagyott ebben az időszakban.

2. ábra. Hózáporsáv naplemente idején (2013. február 21.)

A tél egyik legjelentősebb havazása 14-én következett be. Újabb mediterrán ciklon érkezett a Genovai-öbölből, ennek kiterjedt melegfronti felhőzetéből a Dél-Alföldet kivéve 5–25 centi friss hó hullott. A melegfront térségünkben hullámot vetett, sőt délnyugat felől újabb ciklonok érkeztek gyors egymásutánban, így a következő 5–6 napban sokféle esett. Az Észak-Dunántúlon szinte végig havazott, más területeken eső, havas eső, hó, sőt ónos eső egyaránt előfordult. Ennek eredményeként január 20-ra virradóan az ország túlnyomó részén hó borította a talajt – bár ennek vastagsága erősen változó volt: az Észak-Dunántúlt leszámítva kevesebb, mint 10 cm. Ugyanakkor a Kisalföldön a jelentős hótakaró (20–30 cm) mellett hófűvások is előfordultak. Az 500 méter alatti állomások legnagyobb téli hóvastagságát ezen a napon mérték a Soproni-hegységben található Brennbergbányán (60 cm), nem sokkal korábban Sopronban pedig 43 cm-t regisztráltak.

A hónap végéig folytatódott a változékonyság, minden nap esett szórványosan hó, havas eső. Napközben olvadt, éjszaka viszont olykor keményen fagyott. A hótakaró a hónap végére síkvidéken elolvadt, csupán a hegyekben maradt számottevő hóréteg. Végül egy érdekesség január 29-ről, Sopron környékéről: a megélnélkülő délnyugati szélben Sopron-Kuruc-domb állomáson a hőmérséklet 10 óraker elerre a 6 fokot, míg a tőle 7 km-re, kicsit lejjebb fekvő Fertőrákoson még -6 fok volt. (1. ábra) Az inverziós felhőzet később ott is felszakadt, és a hőmérséklet is számottevően emelkedett.

Január legmagasabb hőmérsékletét 21-én Kőrösszakálón mérték (15,1 °C), 6 nappal később Szécsényben pedig a leghidegebbet (-17,3 °C). A hónap legnagyobb csapadék-összegét Győrben regisztrálták (102 mm). Eközben az ország másik felében Nyírlugoson csupán 29,9 mm hullott. A felhős, gyakran csapadékos időjárás, illetve a fagyponnal alatti hőmérséklet miatt a hegyi területeken jelentős mennyiségű zúzmara rakódott le. Emellett több esetben tapadó hó is előfordult, emiatt főként a Mátrában több alkalommal leszakadtak az elektromos vezetékek.

Február

A tél utolsó hónapját is a mediterrán ciklonok és a kevés napsütés jellemezte. Jelentős csapadékkal járó ciklon volt a 3-án érkező, ebből országosan 10–35 mm esett, sőt Nyíregyháza-Napkoron 42,9 mm-t mérték. A következő csapadékrendszerből 6-án a Balaton-Budapest tengely mentén hullott – ekkor zömében hó. Kisebb hó a következő napok során is előfordult, majd 10-én a Duna-Tisza közén intenzíven havazott. Budapesten ekkor mérték a tél legvastagabb hótakaróját, 17 cm-t. A hónap közepe táján néhány napra a kelet-európai anticiklon húzódott fölé, így ekkor számottevő csapadék nem volt. Ugyanakkor borult maradt az ég, mivel a kialakuló inverziós rétegződés alatt megrekedett a nedvesség.

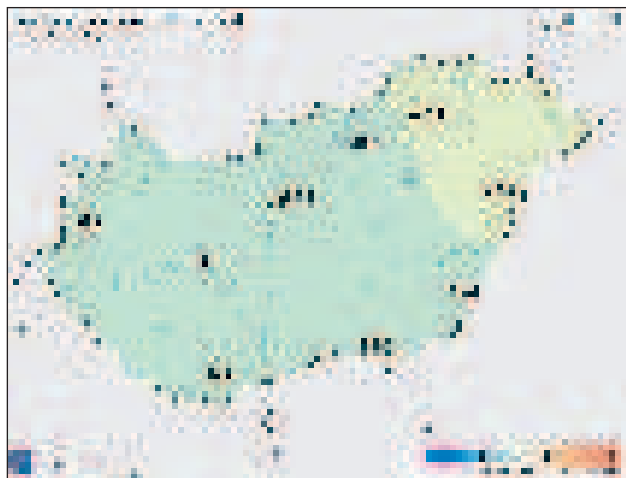
Az anticiklonba ékelődve egy sarkvidékről származó hidegfront tört utat magának déli irányba, amely 20-án el is érte hazánkat. Számottevő csapadékkal ugyan nem járt, viszont másnap – amikor a magasban is megérkezett a hideg – intenzív hózáporok alakultak ki. A főváros térségében a budai oldalon néhány óra leforgása alatt 3 hózá-

por is átvonult, majd a naplemente időszakban színpompás fényjátékkal kápráztatta el az időjárás a szemlélődőket (2. ábra).

A hónap utolsó dekádja sem telt el mediterrán ciklon nélkül: 22–23-án újabb jelentős csapadék zúdult az ország területére. A tél maximális hóvastagságát ekkor mérték Kékestetőn: március 23-án este 91 cm volt a hóréteg. Ez magas értéknek mondható, hiszen ezt megelőzően 2006-ban volt ilyen nagy hó (92 cm). Érdekes módon az abszolút hóvastagság-rekordot nem Kékestető jegyzi, hanem az Alpok-alja térsége. 1947. február 19-én Kőszeg-Stájerházak meteorológiai állomáson 151 cm-es hóvastagságot regisztráltak.

Februárban a legmelegebbet Milotán (16,0 °C, február 26.), a leghidegebbet pedig Zabarón mérték (-13,0 °C, február 11.). A hónap legnagyobb csapadék-összegét Szentgotthárdon regisztrálták (122 mm), míg Győr-Péren csupán 25,3 mm hullott.

A 2012/13-as télről összefoglalásként elmondhatjuk, hogy a csapadékot tekintve a sokévi átlag több mint kétszerese hullott le – ennek oka a sok mediterrán ciklon volt. Ez nagy hasznára vált a mezőgazdaságnak, hiszen a korábbi két évben rendkívül kiszáradt talajrétegek nedvessége teljes mértékben pótlódott. A ciklonok felhőzetével arányosan a három téli hónap napos óráinak száma az átlaghoz képest jóval, mintegy 40–100 órával alacsonyabban alakult (3. ábra). Ezen belül február különösen felhősnek adódott, hi-

3. ábra. A téli hónapok napfénytartam-eltérése az átlagtól (órában)

szen míg a Tiszántúlon 60–70 órát sütött a nap, addig Pécsen csupán 38-at – ez önmagában is nagyon alacsony érték az ilyenkor átlagos 110 órához képest. Arról pedig, hogy a 2012/13-as téli félév legalacsonyabb hőmérséklete miatt nem télen következett be, majd a tavaszi összefoglalóban írunk.